

Utdanningsforskere og nylig avlagte doktorgrader

En gjennomgang av doktorgrader avlagt i perioden 2008-våren 2011

Hebe Gunnes

Arbeidsnotat 11/2011

Arbeidsnotat 11/2011

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning
Adresse PB 5183 Majorstuen, NO-0302 Oslo. Besøksadresse: Wergelandsveien 7, 0167 Oslo

Oppdragsgiver Kunnskapsdepartementet
Adresse Postboks 8119 Dep, N-0032 Oslo

www.nifu.no

Forord

NIFU har på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet kartlagt doktorgrader avlagt av utdanningsforskere i forbindelse med kartleggingen av ressurser til utdanningsforskning i 2009. Doktorgradsavhandlingene er dernest klassifisert etter forskningsområde og forskningsaktivitet. Vi har også sett på doktorandenes utdanningsbakgrunn, kjønn og alder ved disputas.

Hebe Gunnes har vært prosjektleder. Hun har utført klassifiseringen av doktorgradsavhandlingene, samt ført dette arbeidsnotatet i pennen. Terje Bruen Olsen har fremskaffet opplysninger om avlagte doktorgrader og titler på avhandlingene, og har bidratt med kommentarer sammen med Susanne L. Sundnes.

Oslo, 25.11.2011

Susanne L. Sundnes
Forskningsleder

Hebe Gunnes
Seniorrådgiver

Innhold

1	Bakgrunn og metode	7
1.1	Bakgrunn.....	7
1.2	Definisjoner	7
1.3	Metode.....	8
1.4	Avgrensninger.....	9
1.5	Oppbygging av notatet	10
2	Doktorgradsavhandlingene.....	11
2.1	Avlagte doktorgrader	11
2.2	Doktorgradsavhandlinger innenfor utdanningsforskning	12
2.3	Forskningsområde og forskningsaktivitet i avhandlingene	13
3	Doktorandene	17
3.1	Arbeidssted	17
3.2	Kjennetegn ved doktorandene.....	19
4	Oppsummering	23
	Referanselitteratur	25
	Vedlegg	27
	Tabelloversikt	35
	Figuroversikt.....	35

1 Bakgrunn og metode

1.1 Bakgrunn

Dette arbeidsnotatet er et supplement til rapporten *Ressurser til utdanningsforskning 2009* (Gunnes og Vabø 2011), som har kartlagt ressurser i form av FoU-utgifter og utdanningsforskere. Kartleggingen konkluderer blant annet med at det er behov for mer kunnskap om resultatene av utdanningsforskningen, noe en gjennomgang av nylig avlagte doktorgrader på feltet vil kunne bidra til. Det påpekes også at det er behov for en kompetanseøkning blant utdanningsforskerne. Antall doktorgradsstipendiater som deltok i utdanningsforskning økte fra 2007 til 2009. Den foreliggende gjennomgangen vil kunne gi en pekepinn på om også antall doktorgrader innenfor utdanningsforskning har vært økende de siste årene.

Den overordnede hensikten med dette notatet er å fremskaffe kunnskap om avhandlinger innenfor utdanningsvitenskap ut i fra følgende problemstillinger:

- Hva finnes det ny kunnskap om, og på hvilke områder trengs det mer forskning?
- Ved hvilke institusjoner og innenfor hvilke fag er avhandlingene avlagt?
- Hvilken bakgrunn har nylig kreerte doktorander som deltok i utdanningsforskning i 2009?

NIFU har utført undersøkelsen på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet. I beskrivelsen av oppdraget heter det at *NIFU skal presentere oversikt over doktorgrader som ble avlagt i perioden 2008-2011¹ av forskere definert som utdanningsforskere i 2009, samt stipendiater registrert som utdanningsforskere i 2007. Doktorandene fordeles på institusjon (fakultetsnivå), hvor vi skiller mellom institusjon for avlagt doktorgrad og institusjon for registrert arbeidssted, og forskernes faglige bakgrunn.*

Ikke alle avhandlinger skrevet av forskere som deltok i utdanningsforskning kan klassifiseres som utdanningsforskning. Første del av prosjektet ble dermed å identifisere avhandlinger innenfor utdanningsforskning. Dernest er disse avhandlingene klassifisert etter forskningsaktivitet og forskningsområde, jf. definisjonene i kartleggingen av ressurser til utdanningsforskning.

1.2 Definisjoner

Ettersom dette arbeidsnotatet er et supplement til kartleggingen av utdanningsforskning i 2009, nøyer vi oss med å angi noen sentrale definisjoner som er drøftet i hovedrapporten (Gunnes og Vabø 2011).

Følgende definisjon er lagt til grunn for kartleggingen av utdanningsforskning i Norge i 2009:

Utdanningsforskning er et flerfaglig og tverrfaglig forskningsfelt som studerer forhold vedrørende undervisning, læring, ledelse og styring på alle nivå¹ og undervisningssystemer, inklusive læremidler og tekniske hjelpemidler i utdanningstilbudene. Utdanningsforskning kan være rettet mot ulike formål, som sosiale forhold, arbeidsforhold, offentlig forvaltning og allmennvitenskapelig utvikling, i tillegg til utdanningsforhold.

¹ Omfatter også barnehager

(Kilde: Kunnskapsdepartementet)

¹ Doktorgrader avlagt våren 2011 er inkludert, ettersom data forelå i midten av oktober.

Definisjonen ble også brukt i kartleggingen av utdanningsforskning i 2007 (Gunnes 2009), med noen mindre endringer.

I spørreskjemaet for kartleggingen av utdanningsforskning ble enhetene bedt om å oppgi hvor stor andel av den totale FoU-virksomheten som var utdanningsforskning i henholdsvis 2007 og 2009. De ble også bedt om å fordele FoU-aktiviteten innenfor utdanningsforskning på finansieringskilde, forskningsområde og forskningsaktivitet. Respondentene oppga også antall årsverk brukt til utdanningsforskning. Samtidig fikk enhetene tilsendt oversikt over personalet per 1. oktober, og ble bedt om å merke de personene på listen som deltok i utdanningsforskning i det året undersøkelsen gjaldt for.

Fordeling på forskningsområde og forskningsaktivitet er definert av Kunnskapsdepartementet i forbindelse med kartleggingen, og skjer etter følgende inndelinger:

- Forskningsområder baserer seg på Kunnskapsdepartementets interne inndeling i områder. I 2009 ble respondentene bedt om å fordele FoU-innsatsen på områdene:
 - Barnehage
 - Grunnskole
 - Videregående opplæring
 - Høyere utdanning
 - Forskerutdanning
 - Læring i arbeidslivet.I tillegg kunne kategorien *Andre* benyttes i spørreskjemaet.
- Forskningsaktivitet dreier seg om fokus for forskningen. Forskjellige temaer innenfor utdanningsforskningen var i spørreskjemaet gruppert i fire aktiviteter:
 - Politikk og styringsområder
 - Økonomi, organisasjon og ledelse
 - Undervisning, læring og utvikling
 - Forholdet mellom utdanningssystem, arbeidsliv og hjemOgså her kunne kategorien *Andre* benyttes.

1.3 Metode

Oversikt over utdanningsforskere ble som nevnt over, samlet inn som en del av kartleggingen av utdanningsforskning. Opplysninger ble innhentet ved at enheter i universitets- og høgskolesektoren og instituttsektoren fikk tilsendt en liste med ansatte per 1. oktober i kartleggingsåret med utgangspunkt i NIFUs Forskerpersonalregister.² Respondentene krysset deretter av de forskerne som deltok i utdanningsforskning. I 2009 ble barnehageforskere kartlagt spesielt, disse ble merket med en B i oversiktene. Det ble registrert i underkant av 2100 utdanningsforskere i 2009, av disse deltok om lag 300 i barnehageforskning.

I alt 120 enheter ved universiteter, høgskoler og virksomheter i instituttsektoren deltok i kartleggingen i 2009, mot 103 enheter i 2007. I 2009 sendte 119 av enhetene inn personaloversikter, fra det siste miljøet ble personallisten fra 2007 lagt til grunn. I tillegg rapporterte 25 enheter om utdanningsforskning på FoU-statistikkens spørreskjema, uten å delta i kartleggingen. Av disse deltok 6 enheter i kartleggingen i 2007, og sendte da inn personallister. Disse ble lagt til grunn for å identifisere utdanningsforskere her.

² Forskerpersonalregisteret er en individbasert database som inneholder opplysninger om forskere/faglig personale som deltok i FoU ved universiteter og høgskoler, forskningsinstitutter og institusjoner med FoU i instituttsektoren, samt leger og forskerpersonale som deltok i FoU ved helseforetakene. Registeret inneholder opplysninger om kjønn, alder, stilling, arbeidssted (institusjon/lærested/fakultet/klinikk/ avdeling/institutt), høyeste akademiske grad og doktorgrad. Opplysninger om forskerpersonalet samles inn per 1. oktober og innhentes direkte fra de forskningsutførende enhetenes sentrale administrasjoner. Forskerpersonalregisteret inngår i den nasjonale FoU-statistikken og brukes blant annet til beregning av utførte FoU-årsverk i UoH-sektoren, som igjen danner grunnlag for beregning av FoU-lønn til personale lønnet over lærestedenes basisbevilgninger.

I tillegg har vi tatt med oversikt over 58 stipendiater som deltok i utdanningsforskning i 2007, og som *ikke* var med på oversikten over utdanningsforskere i 2009. Bakgrunnen for at disse 58 var med i 2007, men ikke i 2009, skyldes primært at enhetene de var tilsatt ved oppga at de ikke lenger hadde utdanningsforskning i 2009. Noen av stipendiatene hadde også sluttet ved miljøet de var ved i 2007.

Populasjonen av utdanningsforskere i kartleggingen fra 2009, samt de 58 stipendiatene fra 2007, er sammenholdt med NIFUs Doktorgradsregister for å kartlegge hvor mange som har avlagt doktorgraden i 2008, 2009, 2010 eller våren 2011 (til og med juni 2011). Doktorgradsregisteret er et individregister og inneholder alle doktorgrader som er avlagt i Norge gjennom alle tider. I Doktorgradsregisteret finnes blant annet opplysninger om doktorgradstittel, år for avlagt doktorgrad, samt lærested og fakultet hvor graden er avlagt. Doktorgradsregisteret inneholder ikke opplysninger om tittel på avhandlingen. Imidlertid inngår titlene på avhandlingene i innrapporteringen til registeret fra lærestedene. Etter å ha identifisert de som disputerte i den aktuelle perioden, har vi gjennomgått kildefilene fra de ulike lærestedene og hentet ut tittel på avhandlingen.

Tittelen på avhandlingen er lagt til grunn for videre klassifisering av doktorgradsavhandlingene. Først i forhold til om det dreier seg om utdanningsforskning, deretter for å klassifisere doktorgradsavhandlingene etter forskningsområde og forskningsaktivitet. Prosjektet har ikke hatt som mål at vi skulle lese gjennom alle avhandlingene, men vi har hatt behov for å innhente tilleggsinformasjon i form av sammendrag av avhandlingene eller omtale av doktorgradsavhandlingene i media.

Det fremgikk ikke alltid av tittelen hva avhandlingen handlet om, slik at mer informasjon om avhandlingen var nødvendig for å kunne avgjøre om dette dreide seg om utdanningsforskning eller ikke, samt for å kunne klassifisere avhandlingene etter forskningsområde og forskningsaktivitet. Her har vi primært benyttet ulike søkemotorer for å finne nødvendig informasjon. Noen avhandlingene er tilgjengelige i pdf-form, og vi har lest innledningen i flere av disse. Vi har også søkt opp avhandlingene i BIBSYS for å se hvilke søkeord som er lagt inn for avhandlingen i denne databasen. Av totalt 171 avhandlingene har vi måttet innhente tilleggsinformasjon om nesten to tredjedeler for å kunne avgjøre hvorvidt det dreide seg om utdanningsforskning eller for å kunne klassifisere avhandlingene etter forskningsområde og forskningsaktivitet.

Det understrekes at klassifiseringene av doktorgradene er gjort etter beste skjønn basert på tilgjengelig informasjon. Forfatterne av avhandlingene, eller mer erfarne utdanningsforskere, ville muligens ha klassifisert noe annerledes. Komplette liste med tittel på doktorgradsavhandlingene som er klassifisert som utdanningsforskning, og hvordan avhandlingene er kategorisert innenfor forskningsområde og forskningsaktivitet finnes i vedleggstabell V.1.

1.4 Avgrensninger

Klassifiseringen av doktorgradsavhandlingene var tidkrevende og utfordrende. For å gjøre klassifiseringen enklere, ble alle doktorgrader avlagt ved utdanningsvitenskapelig fakultet ved Universitetet i Oslo predefinert som utdanningsforskning. Imidlertid viste gjennomgangen av avhandlingenes titler og sammendrag at en av disse ikke kom inn under definisjonen av utdanningsforskning, mens en annen havnet blant tvilstilfellene. Det var dermed ikke mulig å ta utgangspunkt i institusjon og fakultet for å avgjøre hvorvidt avhandlingene var utdanningsforskning, og vi måtte vurdere hver enkelt.

Et spørsmål som ble vurdert, var om avhandlingen skulle ha fokus på tema som omhandlet eller kunne relateres direkte til utdanningsforskning, eller om det var nok at begreper knyttet til utdanning/læring var drøftet/nevnt i avhandlingen, for at den skulle kunne klassifiseres som utdanningsforskning. I noen av avhandlingene var utdanning inkludert som en forklaringsvariabel, i andre ble konsekvenser av resultatet for læring omtalt. Flere avhandlingene baserte seg på datainnsamling i utdanningsinstitusjoner, uten at fokus for avhandlingen kunne sies å falle inn under

definisjonen av utdanningsforskning. Vi valgte å inkludere alle avhandlinger som inneholder et element av utdanningsforskning, det vil si der utdanning er tatt med som en variabel i problemstillingen uten å være primærfokus, eller der data er samlet i en utdanningsinstitusjons- eller læringskontekst.

To avhandlinger tok for seg SFO-ordningen. SFO er i utgangspunktet ikke en del av skolen. Men det er en pedagogisk virksomhet, ettersom det skal være et visst pedagogisk opplegg for barna mens de er der. Begrepet «fritidspedagogikk» er knyttet til SFO-ordningen. I tillegg benytter SFO ofte skolens lokaler, og har en nær tilknytning til skolen – mange steder er personalet tilsatt både ved SFO og som assistenter i skolen. Vi finner derfor at forskning om SFO er så nært knyttet til skole- og utdanningsforskning, at vi valgte å inkludere disse avhandlingene i utvalget.

1.5 Oppbygging av notatet

Først i dette notatet presenteres en total oversikt over antall doktorgrader avlagt av utdanningsforskere og hvor avhandlingene er avlagt. Dernest ser vi nærmere på fordelingen av doktorgradsavhandlingene klassifisert som utdanningsforskning på forskningsområde og forskningsaktivitet. Tredje kapittel tar for seg doktorandene og presenterer kjennetegn ved populasjonen av utdanningsforskere som har avlagt doktorgrad innenfor utdanningsforskning i perioden 2008 til våren 2011. I siste kapittel summerer vi opp resultatene av gjennomgangen av doktorgradsavhandlingene.

2 Doktorgradsavhandlingene

Dette kapittelet presenterer oversikt over antall doktorgrader avlagt av utdanningsforskere, samt en gjennomgang av doktorgradene innenfor utdanningsforskning. Avslutningsvis presenteres resultatene av klassifiseringen på henholdsvis forskningsområder og forskningsaktiviteter.

2.1 Avlagte doktorgrader

Populasjonen av utdanningsforskere som ligger til grunn for denne kartleggingen omfattet 2074 personer i 2009, samt 58 personer registrert som stipendiater på feltet i 2007, til sammen litt over 2100 personer. I alt 146 personer som deltok i utdanningsforskning i 2009 disputerte i perioden 2008 – våren 2011. I tillegg hadde 25 av doktorgradsstipendiatene som deltok i utdanningsforskning i 2007, men ikke i 2009, disputert i perioden. Antall doktorgrader avlagt av utdanningsforskere i denne undersøkelsen omfatter dermed 171 avhandlinger.

Mange av utdanningsforskerne brukte mesteparten av sin FoU-tid på utdanningsforskning, mens andre kun brukte en liten del. Dette innebærer at ikke alle avhandlinger levert av personer involvert i utdanningsforskning, vil dreie seg om dette feltet. Ettersom tidsperioden denne analysen dekker også har med doktorgrader som er avlagt før registreringstidspunktet for opplysninger deltakelse i utdanningsforskning, det vil si før 1. oktober 2009, kan det tenkes at noen av utdanningsforskerne ble involvert i utdanningsforskning først etter at de hadde disputert.

Av totalt 171 doktorgradsavhandlinger er 119 avhandlinger klassifisert som utdanningsforskning. 44 avhandlinger falt klart utenfor definisjonen av utdanningsforskning. For ytterligere 8 avhandlinger var det vanskelig å avgjøre hvorvidt de hadde elementer av utdanningsforskning, disse er plassert i en «usikker»-kategori. Flere avhandlinger i usikker-kategorien omhandler begrepet læring, men ikke direkte koblet til utdanning eller arbeid. To av avhandlingene nevner skolen som en arena i studien, uten at datainnsamling direkte foregår her, eller er sentral i analysen.

Tabell 1 Doktorgrader avlagt av utdanningsforskere i perioden 2008 til våren 2011 etter lærested og hvorvidt avhandlingen er definert som utdanningsforskning eller ikke.

	Ja	Usikker	Nei
Universitetet i Bergen	17	0	4
Universitetet i Oslo	35	3	12
Universitetet i Tromsø	18	0	1
NTNU	20	1	17
Universitetet i Stavanger	8	1	3
Universitetet i Agder	7	1	3
Andre læresteder	14	2	4
Totalt	119	8	44

¹ Inkluderer Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo (3 doktorgrader innenfor utdanningsforskning), Handelshøgskolen BI (3), Norges idrettshøgskole (3), Høgskolen i Oslo (2), Det teologiske menighetsfakultet (1), Norges musikkhøgskole (1), Høgskolen i Bergen (1) og UMB (ingen doktorgrader innenfor utdanningsforskning).

Kilde: NIFU

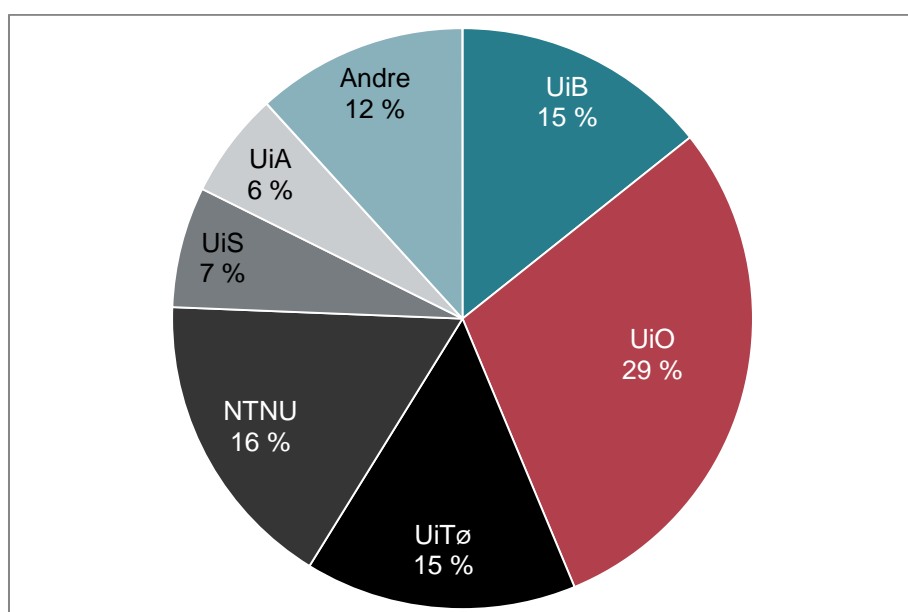
Av totalt 171 disputaser, ble 59 gjennomført i 2008, 48 i 2009, 43 i 2010 og 21 våren 2011. Av de 44 avhandlingene som ikke er definert som utdanningsforskning, ble 34 avlagt i 2008 eller 2009, altså før registreringstidspunktet. Det kan dermed se ut som om disse forskerne ble involvert i utdanningsforskning først etter at de hadde disputert.

2.2 Doktorgradsavhandlinger innenfor utdanningsforskning

De 119 avhandlingene som er klassifisert som utdanningsforskning fordelte seg med 33 i 2008, 35 i 2009, 36 i 2010 og 15 våren 2011. Antall doktorgrader innenfor utdanningsforskning ser dermed ut til å ha vært relativt stabil i perioden.³

Universitetet i Oslo hadde flest doktorgrader innenfor utdanningsforskning i perioden, 34, fulgt av NTNU (20), Universitetet i Tromsø (18) og Universitetet i Bergen (17), se figur 1. Vedleggstabell V.2 viser fordelingen av doktorgrader på lærested og fakultet. Ved Universitetet i Oslo er majoriteten av doktorgradene innenfor utdanningsforskning ikke overraskende avlagt ved Utdanningsvitenskapelig fakultet. Tilsvarende dominerer Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse ved NTNU, Psykologisk fakultet ved Universitetet i Bergen og Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning ved Universitetet i Tromsø.

Figur 1 Oversikt over institusjoner hvor det er avlagt doktorgrader innenfor utdanningsforskning i perioden 2008 til våren 2011. N=119

¹ Kategorien «Andre» inkluderer Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo, Handelshøgskolen BI, Norges idrettshøgskole, Høgskolen i Oslo, Det teologiske menighetsfakultet, Norges musikkhøgskole og Høgskolen i Bergen.

Kilde: NIFU

Doktorgrader innenfor utdanningsforskning ble primært avlagt ved et universitet. Til sammen 12 prosent ble avlagt ved en høgskole, hvorav tre statlige vitenskapelige høgskoler, to statlige høgskoler og to private vitenskapelige høgskoler.

Internasjonalisering er et viktig tema i dagens forskningspolitiske debatt, så også innenfor utdanningsforskning. Kartleggingen av ressurser til utdanningsforskning i 2009 inneholdt spørsmål knyttet til formalisert samarbeid om utdanningsforskning, hvor både nasjonalt og internasjonalt samarbeid ble kartlagt. I underkant av halvparten av enhetene som deltok i kartleggingen oppga at de hadde internasjonalt samarbeid på feltet. Doktorgradsstipendiater deltar ofte i internasjonale nettverk på sine felt, de skriver artikler og deltar på konferanser i utlandet. Samtidig har pedagogikk, som er et av de sentrale fagmiljøene innenfor utdanningsforskning, en tradisjon for at mye av resultatene av

³ Her må det påpekes at definisjonen brukt for å identifisere avhandlingene innenfor utdanningsforskning i dette notatet, ikke er fulldekkende. Det kan finnes personer ved miljøer som ikke deltok i kartleggingen, som har skrevet sin avhandling innenfor utdanningsforskningrelaterte tema. En fulldekkende oversikt vil her bare kunne oppnås ved en bibliometrisk analyse av alle doktorgrader avlagt i perioden, og det er utenfor rammen av dette prosjektet.

forskningen formidles på norsk, og således ikke når et internasjonalt publikum. Dette påpekes i evalueringen av pedagogisk forskning (Forskningsrådet 2004), der evalueringskomiteen mente at pedagogikkforskningen kan ha beveget seg for langt i en nytteorientert, norskspråklig og brukerstyrt retning. Utdanningsforskningen i Norge er i stor grad rettet mot det norske utdanningssystemet; barnehager, skoler og andre utdanningsinstitusjoner, samt skoleeiere, politikktutformere og styresmakter i Norge. Samtidig har en stor del av forskningen internasjonal relevans.

En gjennomgang av avhandlingstitlene viste at 74 av de 119 avhandlingene innenfor utdanningsforskning var skrevet på norsk. 44 var skrevet på engelsk og en på tysk. Dette innebærer at om lag 60 prosent av avhandlingene var skrevet primært for norske lesere, og ikke vil kunne nå et internasjonalt publikum, med unntak av lesere i de andre nordiske landene.

2.3 Forskningsområde og forskningsaktivitet i avhandlingene

I dette delkapittelet gjør vi først rede for hvordan avhandlingene ble klassifisert på forskningsområde og forskningsaktiviteter, dernest presenteres resultatene.

Klassifiseringen på forskningsområde og forskningsaktivitet var utfordrende. Flere avhandlinger kan klassifiseres på flere områder og flere aktiviteter samtidig. Eksempelvis sammenlignet en avhandling lærere i grunnskolen og barnehagepedagoger, en annen så på overgangen fra ungdomsskolen til videregående skole mens en tredje handlet om hvordan legene former sin rolle, både i løpet av studiet og i løpet av turnusperioden, det vil si i sitt første møte med arbeidslivet.

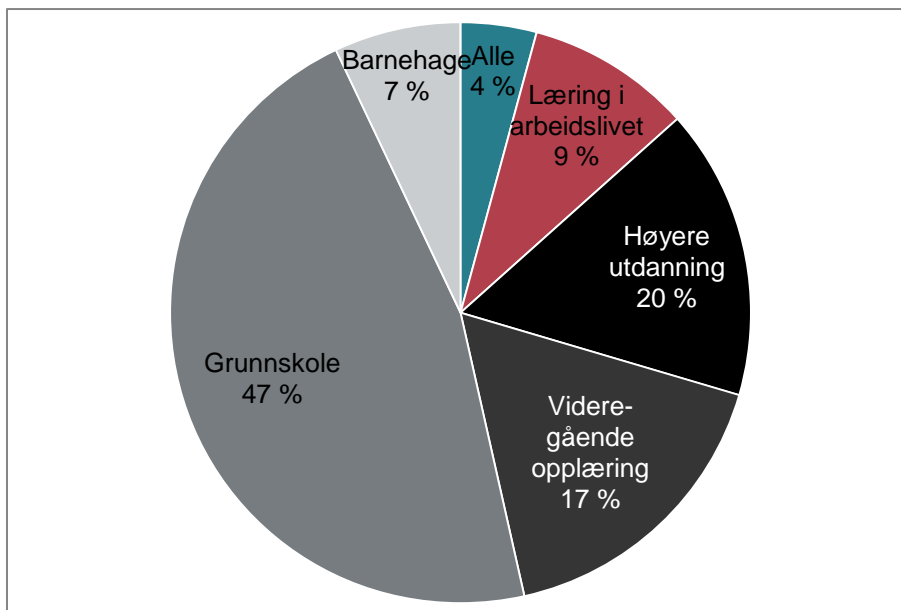
2.3.1 Forskningsområde

For mange avhandlinger er det ikke klart hvilket område det dreier seg om. For eksempel relateres flere til «det norske utdanningssystemet» som sådan, uten å konkretisere om det primært dreier seg om grunnskole, videregående skole eller høyere utdanning. Én avhandling er skrevet innenfor pedagogisk filosofi, dette kan heller ikke relateres til område. Disse har vi valgt å klassifisere som *Alle*. Leseforskning kan også dreie seg om flere områder samtidig. Der det dreide seg om studier av lærebøker, har avhandlingen blitt klassifisert på forskningsområde etter hvilket nivå bøkene benyttes på. Studier av profesjonsutdanninger er klassifisert som høyere utdanning, mens studier knyttet til profesjoner er klassifisert som læring i arbeidslivet.

Figur 2 viser prosentvis fordeling på forskningsområde. Ettersom noen avhandlinger er klassifisert på flere områder, summerer ikke antall avhandlinger i grunnlaget for figuren til 119, og vi kan kun presentere prosentvise oversikter.

Figuren viser at *grunnskolen* var det største forskningsområdet innenfor utdanningsforskning i doktorgradsavhandlingene. Nesten halvparten av avhandlingene dreide seg om grunnskolen. Nest største område var *høyere utdanning*, fulgt av *videregående opplæring og læring i arbeidslivet*. Kun 9 prosent av avhandlingene omhandlet *barnehageområdet*. Studiet av området *forskeropplæring* var totalt fraværende blant doktorgradsavhandlingene. Dette er imidlertid ikke overraskende, da det kan være problematisk å forske på en utdanning man selv er en del av.

Figur 2 Oversikt over doktorgrader innenfor utdanningsforskning i perioden 2008 til våren 2011 etter forskningsområde. Prosent

Kilde: NIFU

Sammenlignet med fordelingen av FoU-utgiftene på forskningsområdene innenfor utdanningsforskning i 2009, er andelen grunnskole høyere blant doktorgradsavhandlingene, 47 mot 34 prosent. Høyere utdanning var det nest største området både i forhold til doktorgradsavhandlingene og FoU-utgifter.

Der barnehage var det tredje største området ved kartleggingen av FoU-utgifter i 2009, var dette det minste området blant doktorgradsavhandlingene. Her må det påpekes at barnehage er relativt nytt som satsningsområde. Ettersom det tar minimum 3 år å fullføre en doktorgrad, vil mange av barnehageforskerne som er i gang med en doktorgrad først disputere om noen år. Av de 119 avhandlingene innenfor utdanningsforskning, ble 13 skrevet av forskere som deltok i barnehageforskning i 2009. Av disse var det under halvparten som skrev sin avhandling direkte relatert til barnehageområdet. Fem av barnehageforskerne hadde disputert i 2008 med doktorgrader innenfor grunnskole og videregående opplæring, og har sannsynligvis blitt involvert i barnehageforskning etter at doktorgraden var levert.

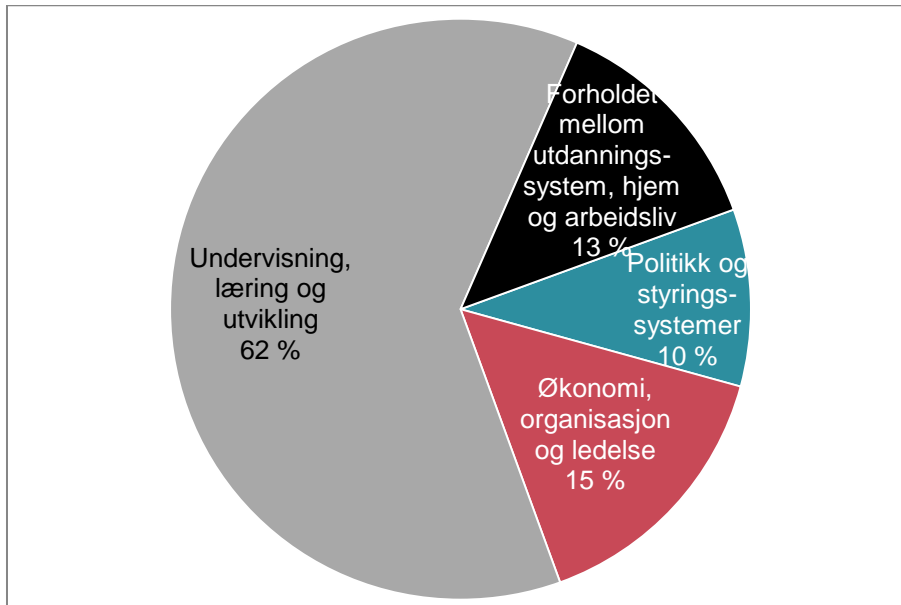
2.3.2 Forskningsaktivitet

Også for forskningsaktivitetene var det utfordrende å klassifisere avhandlingene. Vi opplevde inndelingen i fire forskningsarter som relativt grov, der sammenstillingen av flere tema i en kategori var til dels problematisk. Fokus for avhandlingene kunne ikke klassifiseres som både økonomi, organisasjon og ledelse, de handlet primært om én av de tre faktorene. Klassifiseringen er basert på at hovedfokus for studien kan relateres til minst en av faktorene i hver kategori. Ved overlapp mellom kategorier er avhandlingen klassifisert i begge. Dette innebærer at det også for forskningsaktivitet kun er mulig å vise prosentvise fremstillinger.

Begrepet «utvikling» i kategorien *undervisning, læring og utvikling* kunne godt vært bedre definert, i forhold til hva som inngår her. Ettersom kartleggingen ikke inneholder noen entydig definisjon av enkeltbegreper, endte vi med å klassifisere mye av forskningsaktiviteten som var problematisk i denne kategorien. *Undervisning, læring og utvikling* ble dermed også «sekkekategori» for avhandlingene som var vanskelig å klassifisere.

Undervisning, læring og utvikling var ikke overraskende den største forskningsaktiviteten blant doktorgradsavhandlingene avlagt i perioden 2008 til våren 2011, se figur 3. *Økonomi, organisasjon og ledelse* og *forholdet mellom utdanningssystem, hjem og arbeidsliv* var omtrent like store, mens *politikk og styringssystemer* var den minste forskningsaktiviteten.

Figur 3 Oversikt over doktorgrader innenfor utdanningsforskning i perioden 2008 til våren 2011 etter forskningsaktivitet. Prosent.

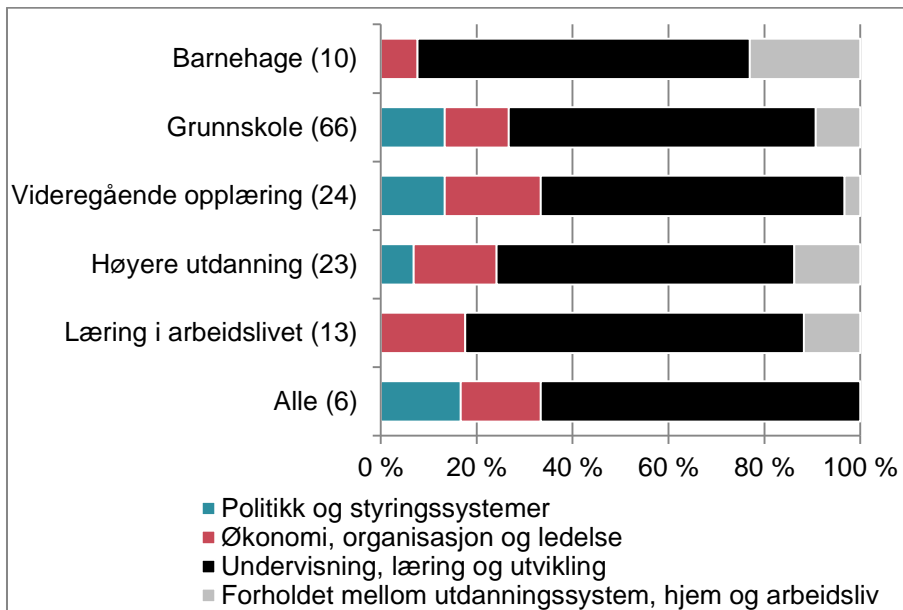
Kilde: NIFU

Sett i forhold til fordelingen av FoU-utgifter i 2009, var andelen *undervisning, læring og utvikling* omtrent den samme. De tre øvrige kategoriene var omtrent like store - i ressurskartleggingen varierte de mellom 6 og 9 prosent og i klassifiseringen av avhandlingene mellom 10 og 15 prosent. I ressurskartleggingen av «annet/ufordelt» den nest største kategorien, mens denne kategorien ikke ble benyttet i klassifiseringen av doktorgradsavhandlingene. En aktivitet som ble nevnt under «annet/ufordelt» i ressurskartleggingen i 2009, var rehabilitering. En av avhandlingene tok for seg kroppens læringsprosesser i rehabilitering, denne havnet i usikker-kategorien, og er således ikke med i oversiktene.

Sammenhengen mellom forskningsområder og forskningsaktiviteter, se figur 4, gir en pekepinn på hvorvidt det finnes kombinasjoner av områder og aktiviteter hvor det mangler kunnskap, og om andre kombinasjoner er overrepresentert. Vi finner at *undervisning, læring og utvikling* var den viktigste forskningsaktiviteten innenfor alle forskningsområdene. Samtidig hadde ingen av avhandlingene sitt primære fokus på *politikk og styringssystemer* på *barnehageområdet* eller innenfor *læring i arbeidslivet*. Dette er områder som kartleggingen av ressurser til utdanningsforskning i 2009 også påpeker at det finnes lite forskning om.

Her er imidlertid usikkerheten stor. Ettersom klassifiseringen av doktorgradsavhandlinger bygger på et minimum av kjennskap til innholdet, vet vi ikke om avhandlingene faktisk drøfter disse temaene og setter dem i sammenheng, selv om hovedfokus ikke er på dette.

Figur 4 Forholdet mellom forskningsområde og forskningsaktivitet for doktorgradsavhandlinger innenfor utdanningsforskning i perioden 2008 til våren 2011. Prosent.
 Antall avhandlinger klassifisert innenfor hvert forskningsområde er oppgitt i parentes.

Kilde: NIFU

3 Doktorandene

I dette kapittelet presenterer vi noen kjennetegn ved doktorandene som har skrevet en doktorgradsavhandling innenfor utdanningsforskning i perioden 2008 til våren 2011. Vi vil først se på doktorandenes arbeidssted i 2009, dernest på doktorandenes fagbakgrunn, alder og kjønn.

3.1 Arbeidssted

I oversikten over utdanningsforskere med nylig avlagt doktorgrad inngår opplysninger både om den enkelte utdanningsforsker og om enheten hvor vedkommende var tilsatt per 1. oktober 2009. Av de 119 utdanningsforskerne i utvalget var 62 tilsatt ved et universitet, 51 ved en høgskole og 6 ved en enhet i instituttsektoren. Sammenlignet med den totale populasjonen av utdanningsforskere i 2009, var en større andel av disse doktorandene som var tilsatt ved universitetene, mens andelen ved høgskolene var lavere.

Tabell 2 viser forholdet mellom arbeidssted i 2009 (rader) og institusjonen hvor doktorgraden ble avlagt (kolonner). Som nevnt over, var om lag halvparten av doktorandene tilsatt ved et universitet i 2009. Samtidig foregikk 88 prosent av disputasene ved et universitet. En tredjedel av doktorandene var i 2009 tilsatt ved en statlig høgskole. Av disse hadde kun to disputert ved egen institusjon. Også for andre høgskoler var det få som disputerte ved egen institusjon.

Tabell 2 Forholdet mellom arbeidssted i 2009 og sted for avlagt doktorgrad for doktorander innenfor utdanningsforskning som disputerte i perioden 2008 til våren 2011.

Arbeidssted	Institusjon for avlagt dr.grad							Sum
	UiB	UiO	UiTø	NTNU	UiS	UiA	Andre ⁴	
Universitetet i Bergen	5		1					6
Universitetet i Oslo		22						22
Universitetet i Tromsø			10					10
NTNU				7				7
Universitetet i Stavanger		1		1	7			9
Universitetet i Agder				2		6		8
Vitenskapelige høgsk. m.fl. ¹	1	1		2				4
Statlige høgskoler ²	10	8	7	6	1	1	10	43
Instituttsektoren ³	1	3		2				6
Totalt	17	35	18	20	8	7	14	119

¹ Inkluderer UMB, Det teologiske Menighetsfakultet, NLA høgskolen, Handelshøyskolen BI, Diakonhjemmets høgskole og Dronning Maud minnes høgskole for førskolelærerutdanning.

² Inkluderer Høgskolene i Volda, Buskerud, Bergen, Bodø, Hedmark, Lillehammer, Narvik, Nesna, Oslo, Sogn og Fjordane, Stord/Haugesund, Sør-Trøndelag, Telemark, Vestfold og Østfold.

³ Inkluderer Fafo, NIFU, NTNU samfunnsforskning og Rokkansenteret.

⁴ Inkluderer Arkitektur og designhøgskolen, Handelshøyskolen BI, Det teologiske Menighetsfakultet, Høgskolen i Bergen, Høgskolen i Oslo, Norges idrettshøgskole og Norges musikkhøgskole.

Kilde: NIFU

Universitetet i Oslo hadde størst andel egne tilsatte blant doktorandene, 22 av 35 eller 63 prosent, mens Universitetet i Bergen og NTNU hadde lavest andel doktorander fra egen institusjon, henholdsvis 29 og 35 prosent.

Vi har opplysninger om fakultet hvor doktorgraden er avlagt, se vedleggstabell V.2, men ettersom universitetene ikke har noen felles organisering av fakulteter, blir det vanskelig å sammenligne

fakulteter på tvers av lærestedene. Ved Tromsø har man for eksempel Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning, mens Universitetet i Oslo har fire fakulteter som dekker de samme feltene; Utdanningsvitenskapelig fakultet, Samfunnsvitenskapelig fakultet, Humanistisk fakultet og Teologisk fakultet. Den mest detaljerte inndelingen på fakultetsnivå vil være å se på antall grader avlagt ved Humsam-fakulteter og læresteder med hovedvekten av FoU-virksomheten innenfor humaniora og samfunnsvitenskap, sett i forhold til antall doktorgrader avlagt ved andre fakulteter eller andre typer læresteder. Med en slik inndeling finner vi at 107 av doktorgradene ble avlagt ved enheter innenfor samfunnsvitenskap eller humaniora, mens de siste 12 er avlagt ved enheter innenfor matematikk, naturvitenskap, teknologi eller medisin og helsefag.

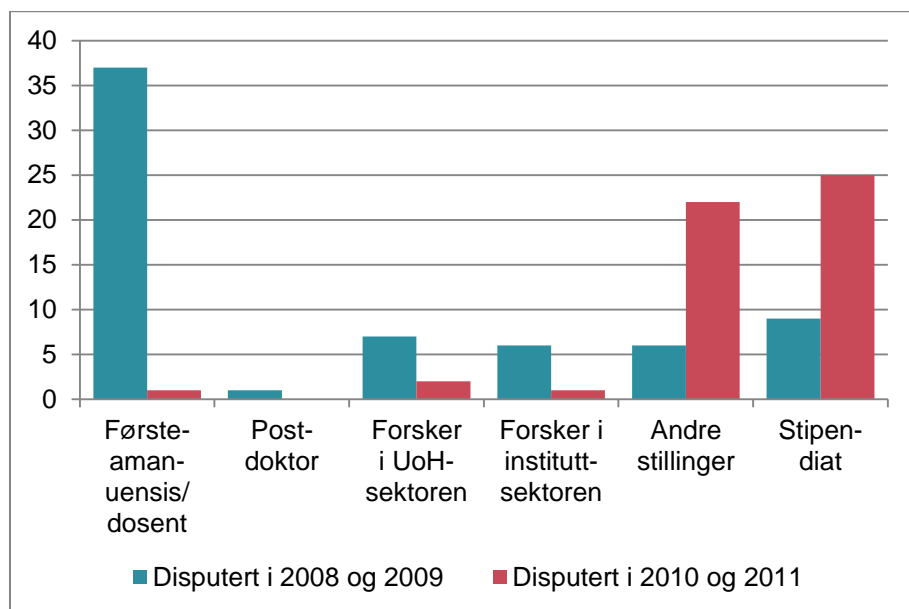
3.1.1 Stilling

Av de 119 utdanningsforskerne som disputerte mellom 2008 og våren 2011, var 37 registrert som førsteamanuenser i 2009 mens 35 var registrert som stipendiater. Her går det et skille mellom de som disputerte i 2008 og 2009, altså før registreringstidspunktet 1. oktober 2009, og de som disputerte etterpå.

Blant de 68 som disputerte i 2008 og 2009, var over halvparten registrert som førsteamanuenser. Seks var tilsatt som forsker i instituttsektoren, 9 i stipendiatstilling (disse disputerte sent i 2009), en som postdoktor og de siste 15 i ulike stillinger i UoH-sektoren, se figur 5.

For de som disputerte i 2010 og 2011, var nesten halvparten tilsatt som stipendiater på registreringstidspunktet. Hele en tredjedel var tilsatt i andre stillinger i UoH-sektoren, de fleste av disse som førstelektor eller universitets- og høgskolelektor. Dette dreier seg om lektorer som har tatt doktorgrad som en del av sin FoU-tid, eller stipendiater som er ferdige med doktorgraden og har hatt andre stillinger ved institusjonen frem til de disputerte.

Figur 5 Utdanningsforskere som disputerte i perioden 2008 til våren 2011 etter stilling i 2009 og år for disputas.

Kilde: NIFU

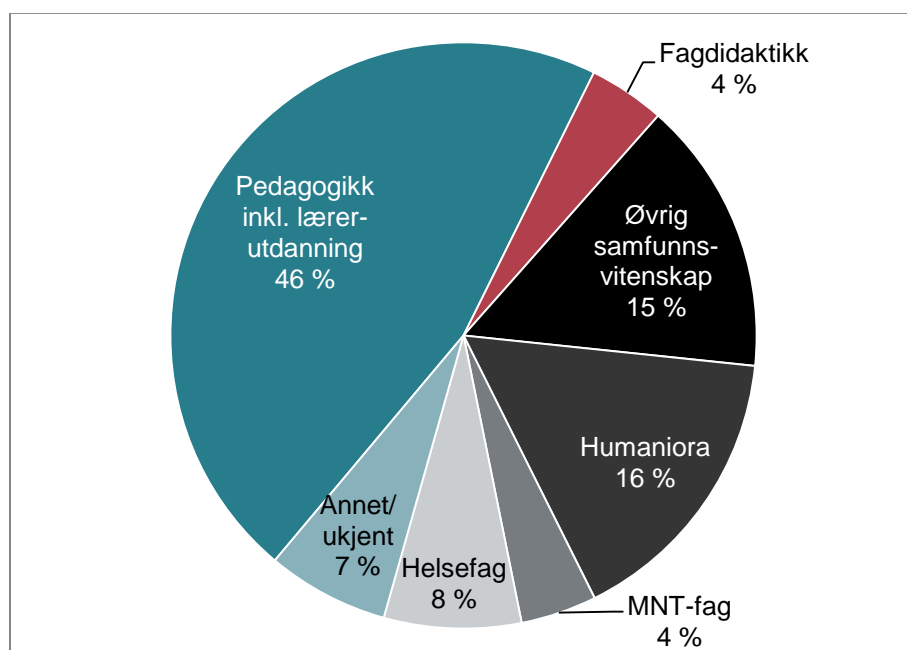
3.2 Kjennetegn ved doktorandene

I dette delkapittelet vil vi se på doktorandenes utdanningsbakgrunn, kjønn og alder ved disputas.

3.2.1 Utdanningsbakgrunn

Av 119 doktorgradskandidater, hadde 46 prosent pedagogisk utdanning, se figur 6. I tillegg kommer 4 prosent med utdanning innenfor fagdidaktikk, primært fra matematikk og naturvitenskap. Øvrige samfunnsvitere utgjorde 15 prosent av utvalget, mens humanistene utgjorde 16 prosent. Utdanning innenfor matematikk, naturvitenskap og teknologi (MNT-fag) utgjorde 4 prosent, mens 8 prosent hadde helsefaglig bakgrunn. Kategorien Annet/ukjent inkluderer ukjent utdanning eller utdanning av lavere grad, og gjaldt for 7 prosent av doktorandene.

Figur 6 Utdanningsbakgrunn for utdanningsforskere som disputerte i perioden 2008 til våren 2011. Prosent.

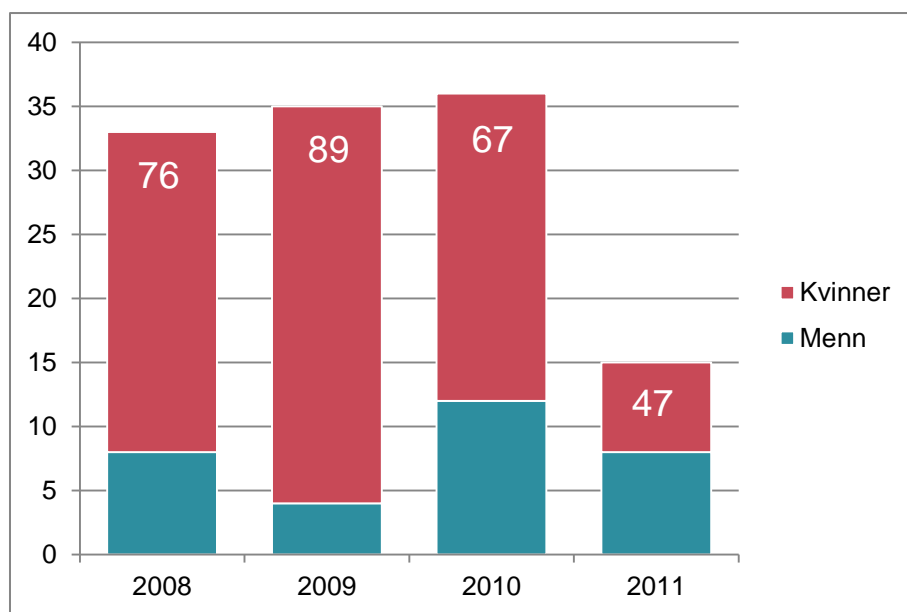
Kilde: NIFU

Sammenligner vi utdanningsoversikten med den totale populasjonen av utdanningsforskere i 2009, finner vi at andelen pedagoger var høyere blant doktorandene, 46 mot 32 prosent. Andelen øvrig samfunnsvitenskap var omtrent den samme, det samme gjaldt andelen med helsefaglig eller ukjent utdanning. Dette innebærer at andelen med utdanning innenfor MNT eller humaniora, og som har avlagt en doktorgrad som kan relateres til utdanningsforskning i perioden 2008 til våren 2011, er lavere enn andelen med tilsvarende utdanning i den totale populasjonen av utdanningsforskere.

3.2.2 Kjønn

87 av 119 doktorgrader innenfor utdanningsforskning i perioden 2008 til våren 2011 ble avlagt av kvinner. Det tilsvarer en kvinneandel på nesten tre fjerdedeler. Til sammenligning utgjorde kvinnene 60 prosent av utdanningsforskerne i 2009. Kvinneandelen varierer imidlertid fra år til år, se figur 7. I 2008 var kvinneandelen 76 prosent, året etter var den steget til 89 prosent, og så langt i 2011 er det flere menn enn kvinner som har avlagt doktorgrad innenfor utdanningsforskning.

Figur 7 Utdanningsforskere som har avlagt doktorgrad i perioden 2008 til 2011 etter år for avlagt doktorgrad og kjønn.

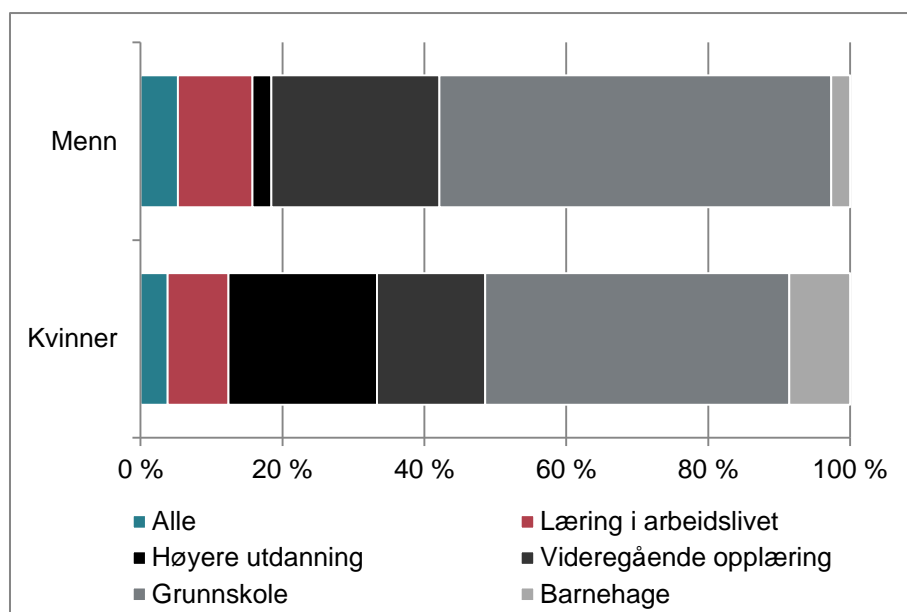

Kilde: NIFU

Et spørsmål som gjennomgangen av doktorgrader kan gi en pekepinn på, er om det er forskjell mellom kvinner og menn i forhold til hvilket forskningsområde de skriver om. Tilsvarende gjelder ulikheter i fokus for avhandlingen, det vil her si forskningsaktivitet. I forhold til forskningsaktivitet fant vi ingen forskjeller mellom kjønnene. Både kvinner og menn hadde fokus på undervisning, læring og utvikling (om lag to tredjedeler av begge kjønn) og fordelte seg forholdsmessig likt på øvrige aktiviteter.

I forhold til fordeling på forskningsområder var det derimot noen kjønnsforskjeller som kan være verdt å merke seg, se figur 8. Mennene skrev i hovedsak sine doktorgrader innenfor *grunnskole*, med *videregående opplæring* som det nest største området. *Høyere utdanning* og *barnehage* var de minste områdene for mennene. Det var også flest kvinner som skrev sine avhandlinger innenfor *grunnskole*, men for kvinnene var *høyere utdanning* det nest største området, fulgt av *videregående opplæring*. Barnehage var det minste området også for kvinnene, men andelen kvinner som skrev doktorgrad fra *barnehageområdet* var over dobbelt så stor som tilfellet var for mennene. De seks barnehageforskerne som hadde skrevet sin avhandling relatert til barnehageområdet var alle kvinner.

Figur 8 Doktorgrader innenfor utdanningsforskning i perioden 2008 til våren 2011 etter kjønn og forskningsområde. Prosent.

Kilde: NIFU

3.2.3 Alder ved disputas

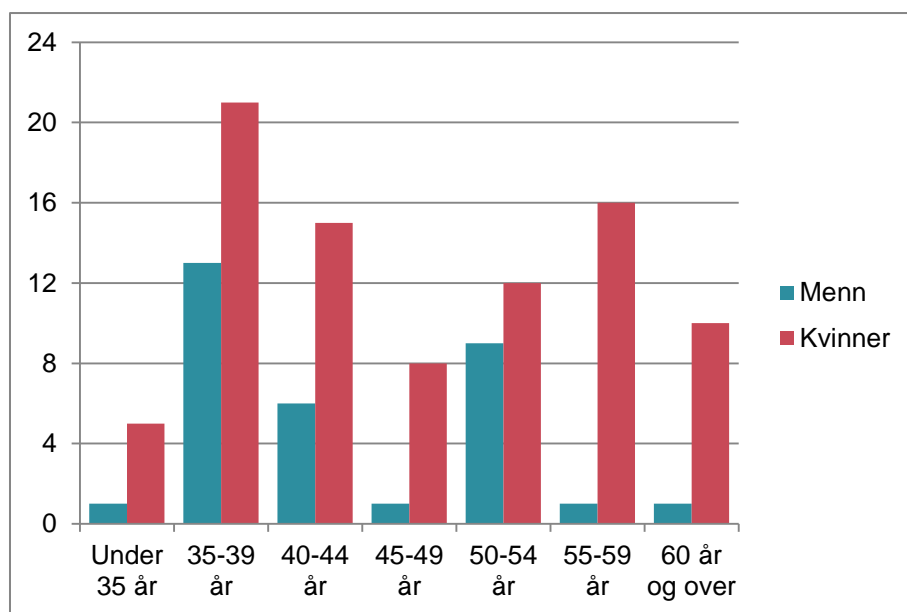
Gjennomsnittsalderen for doktorandene innenfor utdanningsforskning i perioden 2008 til våren 2011 var 46 år. Kvinnene var litt eldre enn mennene, 47 mot 44 år i gjennomsnitt. Til sammenligning var gjennomsnittsalderen blant doktorandene innenfor samfunnsvitenskapelige fag i perioden henholdsvis 42 år for kvinner og 40 år for menn. Gjennomsnittlig alder ved disputas for samtlige som avla en doktorgrad i Norge i perioden 2008 til våren 2011 var 39 år for kvinner og 37 år for menn. Utdanningsforskerne som avla doktorgrad var med andre ord betydelig eldre enn øvrige norske doktorander.

Her er det forskjell mellom doktorander som var registrert i stipendiatstilling i 2009 og de som har hadde andre stillinger.⁴ De som hadde stipendiatstillinger var i gjennomsnitt 42 år ved disputastidspunktet, mens de som kom fra andre stillinger var 49 år gamle.

Ser vi på forholdet mellom aldersgruppe og kjønn, finner vi at det var flest kvinner i aldersgruppen 35-39 år blant doktorandene. Også i aldersgruppene 55-59 år og 40-44 år var det mange kvinner. Mest overraskende var det kanskje at hver tiende kvinnelige doktorand innenfor utdanningsforskning var i aldersgruppen 60 år og over. Blant mennene var det flest doktorander i aldersgruppene 35-39 år og 55-59 år.

⁴ Utvalget omfatter kun de som disputerte i 2010 og 2011.

Figur 9 Doktorander innenfor utdanningsforskning som disputerte i perioden 2008 til våren 2011 etter kjønn og aldersgruppe.

Kilde: NIFU

I kartleggingen av utdanningsforskere i 2009 fant vi at gjennomsnittsalderen ved disputaspunktet var høy for utdanningsforskerne. Denne gjennomgangen av avlagte doktorgradsavhandlinger og kjennetegn ved doktorandene bekrefter dette bildet.

4 Oppsummering

Noen hovedfunn:

Doktorgradsavhandlingene

- Totalt 171 doktorgrader ble avlagt av utdanningsforskere i perioden 2008 til våren 2011. Av disse er 119 doktorgradsavhandlinger klassifisert som utdanningsforskning.
- Antall doktorgradsavhandlinger innenfor utdanningsforskning har vært stabilt de siste 4 årene.
- Nesten 90 prosent av doktorgradsavhandlingene innenfor utdanningsforskning ble avlagt ved et universitet, og Universitetet ved Oslo var institusjonen med flest disputaser innenfor dette feltet.
- Grunnskole var det største forskningsområdet blant de kartlagte doktorgradsavhandlingene, fulgt av Videregående opplæring og Høyere utdanning.
- Fokus i de fleste avhandlingene, nesten to tredjedeler, var på Undervisning, læring og utvikling.
- Undervisning, læring og utvikling var den største forskningsaktiviteten innenfor alle forskningsområdene for de kartlagte doktorgradsavhandlingene. Ingen avhandlinger undersøkte politikk og styringssystemer innenfor barnehageområdet eller læring i arbeidslivet.

Doktorandene

- Halvparten av utdanningsforskerne som disputerte i perioden 2008 til våren 2011 var tilsatt ved et universitet i 2009 og en tredjedel ved statlige høyskoler.
- Blant doktorandene som disputerte med avhandling innenfor utdanningsforskning i 2008 og 2009 var tilsatt som førsteamanuensis i 2009. Blant de som disputerte i 2009 og 2010, var halvparten stipendiater i 2009, mens en tredjedel innehadde stillinger som førstelektor, universitets- eller høyskolelektor.
- Nesten halvparten av doktorandene hadde pedagogisk utdanning.
- Kvinneandelen blant doktorandene innenfor utdanningsforskning i perioden 2008 til våren 2011 var høy, 73 prosent. Våren 2011 var det imidlertid flere menn enn kvinner som disputerte på feltet.
- Gjennomsnittsalderen ved disputas for doktorandene i utvalget var 46 år, 47 for kvinnene og 44 år for mennene. Hver tiende kvinnelige doktorgradskandidat var 60 år eller eldre.

En analyse av doktorgradsavhandlingene avlagt av personer definert som utdanningsforskere fanger kun opp en liten del av forskningen på utdanningsforskningsfeltet. Et eksempel på dette er at ingen av doktorgradsavhandlingene omhandler forskeropplæringsområdet, mens 2 prosent av FoU-utgiftene til utdanningsforskning ble brukt på forskning på dette området. Det kan også være flere avhandling på feltet utdanningsforskning som ikke er fanget opp med utgangspunkt i populasjonen av utdanningsforskere som ligger til grunn for denne gjennomgangen. Vi ser tydelig at det er behov for en bibliometrisk analyse på feltet. En slik bibliometrisk analyse av utdanningsforskning kan avgrenses med utgangspunkt i definisjonen som ligger til grunn for kartleggingen av ressurser til utdanningsforskning, samt i de definisjoner som lå til grunn for en kartlegging av utdanningsforskning med bakgrunn i nettopp bibliometri (Borgen, Gunnes og Sivertsen 2007).

Det er likevel nyttig å gjøre denne øvelsen for å forstå hva som ligger til grunn for vurderingene når respondentene fyller ut spørreskjemaene for kartleggingen av ressurser til utdanningsforskning. For eksempel ligger det noen utfordringer i de kategoriene som er satt opp i spørreskjemaet knyttet til forskningsområde og forskningsaktivitet, spesielt der definisjonene kan oppfattes som vide.

Referanselitteratur

Borgen, J. S., Gunnes, H. og Sivertsen, G (2007): *Kartlegging av norsk utdanningsforskning*. Oslo, NIFU STEP-rapport 32/2007.

Forskningsrådet (2004): *Norsk pedagogisk forskning. En evaluering av forskningen ved utvalgte universiteter og høyskoler*. Oslo.

Gunnes, H og Vabø, A (2011): *Ressurser til utdanningsforskning 2009*. Oslo, NIFU-rapport 13/2011.

Gunnes, H (2009): *Ressurser til utdanningsforskning 2007*. Oslo, NIFU STEP-rapport 16/2009.

Vedlegg

Oversikt over titler innrapportert til NIFU for doktorgradsavhandlinger med disputas i perioden 2008 til våren 2011 som er klassifisert som utdanningsforskning. Forfatterne var definert som utdanningsforskere i 2009, eller som stipendiater innenfor utdanningsforskning i 2007. Avhandlingene er løpende nummerert i tabellen. Forklaring på forkortelser brukt i tabellen:

Forskningsområder (Område):

L=Læring i arbeidslivet
F=Forskeropplæring
H=Høyere utdanning
V=Videregående opplæring
G=Grunnskole
B=Barnehage

Forskningsaktivitet (Aktivitet)

P=Politikk og styringssystemer
Ø=Økonomi, organisasjon og ledelse
U=Undervisning, læring og utvikling
A=Forholdet mellom utdanningssystem, hjem og arbeidsliv

Tabell V.1 Oversikt over doktorgradsavhandlinger innenfor utdanningsforskning eller med elementer av utdanningsforskning med disputas i perioden 2008 til våren 2011.

Nr	Avhandling	Om- råde	Akti- vit
1	"En elev er en elev", "barn er barn" og "folk er folk" - Ledelse i flerkulturelle skoler.	G	Ø
2	"Kjære Gud jeg har det godt". Leserolle og barndomskonstruksjon i religiøs didaktisk litteratur.	B	U
3	16 - 24-åringers basisferdigheter. En studie av basisferdigheter relatert til selvoppfatning, frafall i videregående opplæring og arbeidsledighet.	V	U
4	A study of knowledge processes and learning sites in the PKK.	L	A
5	Akademia som læringsarena - utfordringer og mestring. En studie av voksne, fleksible studenters bruk av læringsstrategier og tilnærminger til læring i høyere utdanning.	H	U
6	Aksjonsforskning møter bank: en studie av vilkår for refleksiv læring i to organisasjoner.	L	U
7	Arkitektur for grunnskolefaget Kunst og håndverk. Fagdidaktiske refleksjoner i kontekst.	G	U
8	Bak veiledningens dør. Symmetri og asymmetri i veiledningssamtaler.	Alle	ØU
9	Barnehagebarns liv i en samisk kontekst. En arena for kulturell meningsskaping.	B	UA
10	Barns subjektivitet og likeverd. Et bidrag til diskusjon om barnehagens pedagogiske innhold og etiske forankring.	B	U
11	Betydningen av interferens for leseforståelse. Effekter av interferenstrening.	G	U
12	Cardiorespiratory fitness and cardiovascular disease risk factors in children - Effects of a two-year school-based daily physical activity intervention.	G	U
13	Computer-based 3D models in science education. Studying artefacts and students' knowledge constructions.	H	U

Nr	Avhandling	Om- råde	Akti- vit
14	Content in Nordic Pupil Narratives in Instructed EFL: A Norwegian Perspective.	GU	U
15	Contextualizations and Recontextualizations of Discourses on Equity in Education.	Alle	P
16	Current Chemistry Experiments and practice in electrochemistry education.	V	U
17	Den kommunale skolen. Det lokale skolefeltet i historisk perspektiv.	G	PØ
18	Den multikulturelle skolen - Hva mener rektorene?	G	Ø
19	Den omsorgsfulle væremåte. En studie av voksnes væremåte til barn i barnehagen.	B	A
20	Den voksne ungdomsskoleeleven. Om utdanning og reviderte livsplaner.	UL	U
21	Det moderne barn og den fleksible barnehagen. En etnografisk studie av barnehagens hverdagsliv i lys av nyere diskurser og kommunal virkelighet.	B	AØ
22	Developing Algebraic Thinking in a Community of Inquiry. Collaboration between Three Teachers and a Didactician.	G	U
23	Diskusjonens kraft. En longitudinell studie av et skoleutviklingsprosjekt der leseeksperter/forskere støtter rektorer og lærere ved sju skoler i utviklingen av skolens leseundervisning.	G	U
24	Drama og elevaktiv læring. En studie av hvordan drama svarer på undervisnings- og læringsprosessens didaktiske utfordringer.	G	U
25	Dubito ergo sum? Ni jenter møter naturfaglig kunnskap.	V	U
26	Dysleksi og selvpåfatning - en kvalitativ intervjuundersøkelse.	G	A
27	Eksplisitt leseforståelsesundervisning i norske femteklasser. Et felteksperiment.	G	U
28	Elevenes første møte med multiplikasjon på småskoletrinnet. En sosiokulturell tilnærming til appropriering av multiplikasjon i klasserommet.	G	U
29	En skoleteoretisk ramme for sammenlignende undersøkelser. Teoretisk systematisert og empirisk anvendt danske og norske skoler.	GV	PØ
30	Engasjement og kontroll på arbeidsplassen. Hvordan styring påvirker refleksiv læring.	L	U
31	Et ordinært fag i særklasse. En analyse av fagdidaktiske perspektiver i innføringsbøker i religionsdidaktikk.	GV	U
32	Etiske perspektiver på læreres og førskole læreres pedagogisk erfaringer. En etnografisk studie i lys av John Deweys filosofi.	BGV	U
33	Evaluating the implementation of the Norwegian guidelines for healthy school meals. A case study involving three secondary schools.	V	A
34	Frequenz, Transfer und/oder Grammatikunterricht? Der L2-Erwerb des deutschen hypothetischen Konditionalgefüges aus kognitiv linguistischer Sicht.	H	U
35	Friendship and learning. Entrepreneurship education through mini-enterprises.	L	U
36	From digital divide to digital opportunities? A critical perspective on the digital divide in South African schools.	G	A
37	Følelser er fornuft. Sykepleierutdanningen mellom gjerning og tekst.	H	AØ
38	GIS i geografifaget på ungdomstrinnet. Fagdidaktiske perspektiver på å lære om og med GIS.	G	U

Nr	Avhandling	Om- råde	Akti- vititet
39	HIV prevention among young people in- and out-of-school in Northern Tanzania	G	A
40	How students in Eritrea and Norway make sense of literature.	H	U
41	Hvis det er noe vi ikke får lov til, så sniker vi oss til det!	G	A
42	Hvor godt trives kroppsøvlingslærere i ungdomsskolen og hvor sannsynlig er det at de underviser i faget om fem år?	G	A
43	Høyere ordens læring i teknologirike skolemiljøer.	G	U
44	I skolens randzone - opplæring for ungdom under offentlig omsorg.	GV	U
45	Individuelle versus kollektive arbeidsformer - en drøfting av aktuelle utfordringer i matematikkundervisningen i grunnskolen.	G	U
46	Kvalitetsvurdering som organisasjonslæring mellom skole og skoleeigar.	GV	PØ
47	Learning about Students' Learning Strategies. An empirical and theoretical investigation of self-regulation and learning strategy questionnaires in PISA.	H	U
48	Lik rett til kunnskap. En epistemologisk studie av tilpasset opplæring og sosial seleksjon i utdanning.	G	P
49	Lærebøker og forståing av kommunikasjon. Om forståing av begrepet kommunikasjon gjennom metaforar og metaforssignal i seks læreverker i norsk for ungdomstrinnet 1997-99.	G	U
50	Læreres utdanning - et arbeid med personlig språkbruk. Pedagogiske filosofiske medieringer om mulighetene for utvikling av praktisk fornuft gjennom arbeid med språkbruk.	H	U
51	Lærerstudenters innramming og forståelse av tilpasset opplæring. En studie av kollektive læringsprosesser i ulike kontekster ved en praktisk-pedagogisk lærerutdanning.	H	U
52	Lærerutdanning som danning? Tre stemmer i diskusjonen.	H	U
53	Læringsprosesser i sykepleieres profesjonsutøvelse. En studie av sykepleieres læringserfaringer.	L	U
54	Managerial Learning as Co-Reflective Practice: Management Development Programs - don't use it if you don't mean it.	L	UA
55	Managing Adaptive Learning from the Middle.	GV	PØ
56	Matematikklæreres kompetanse. En studie om hva lærerne på videregående trinn vektlegger i sin matematikkundervisning.	V	U
57	Matematikkopplevelser i lærerutdanningen. En fenomenologisk orientert narrativ analyse av studenttekster.	H	U
58	Mathematical Modelling in Upper Secondary Physics Education - Defining, Assessing and Improving Physics Students Mathematical Modelling Competency.	V	U
59	Mellom ord og handling. Om verdsettning i kunst og handverksfaget.	G	U
60	Mens teksten blir til: Ein kassstudie av lærarkommentarar til utkast.	G	U
61	Metaforisering, nominalisering og normering - en teoretisk studie av grammatisk metafor og to empiriske undersøkelser av språktrekket i læreboktekster.	Alle	U
62	Mimesis, didaktikk og digitale læremidler.	GV	U
63	Mode, mediation and moving images – An inquiry of digital editing practices in media education.	V	U
64	Norwegian Grade 8 students' competence in understanding and solving multistep arithmetic word problems.	G	U
65	Nursing homes as learning environments: A study of experiences and perceptions of nursing students and supervising nurses.	HL	U

Nr	Avhandling	Om- råde	Akti- vit
66	Ny ungdom i gammelt yrke - en studie av sykepleierstudenters motivasjon og fagidentitet i møte med en tradisjonstung utdanning.	HL	U
67	Omsorg eller formål. Rasjonalitet og dilemmaer i fådelt skolen.	G	U
68	Parental disillusionment with school: Prevalence, correlates, development and prevention.	G	A
69	Pedagogiske muligheter i filmopplevelsens emosjonelle engasjement.	GV	U
70	Perceived psychosocial support, students' self-reported academic initiative and perceived life satisfaction.	H	A
71	Phonological Representations, Verbal Short-term Memory, and Reading Skill.	G	U
72	Physicians in the making.	HL	U
73	Politikken og det imaginære. Cornelius Castoriadis' bidrag til et politisk dannelsesbegrep.	Alle	Andre
74	Processes of instrumental genesis for teachers of mathematics: A case study of teacher practice in the use of digital technology in an upper secondary school in Norway.	V	U
75	Productive interactions in ICT supported communities of learners.	GH	U
76	Profesjonsetiske dilemmaer og handlingsvalg blant lærere i lærerutdanningens praksisskoler.	H	U
77	Reformer i lærerutdanningen - IKT som katalysator i en endringsprosess.	H	Ø
78	Reformulating reform: curriculum history revisited.	H	P
79	Retorikk, teknologi og læring. En analyse av meningskonstruksjoner knyttet til bruk av ny teknologi innen utdanningssystemet.	Alle	U
80	Revelations in bodily play: A study among children in an after-school programme.	G	U
81	Roller, identitet og undervisningspraksis i den videregående skolen. En kvalitativ studie.	V	U
82	Rytmsk musikkundervisning som estetisk praksis : en casestudie.	GV	U
83	Seksåringenes klasseromsaktiviteter. En kvalitativ studie av norske førsteklasse og svenske førskoleklasser.	G	U
84	Seleksjon og tilpasning. Jobbverdier i studietid og arbeidsliv.	H	A
85	Self-reported bullying and victimisation at school: Prevalence, overlap and psychosocial adjustment.	GV	U
86	Sensitivity towards strangeness.	G	U
87	Skolen mot rasisme. En sammenligning av antirasistiske verdier i fransk og norsk læreplandiskurs.	GV	Ø
88	Student Finance in a Welfare State: Effects of Reducing Economic Barriers to Higher Education in Norway.	H	PØ
89	Student mobility and the professional value of higher education from abroad.	H	Ø
90	Student, som alle andre. En studie av hverdagslivet til studenter med nedsatt funksjonsevne.	H	A
91	Teachers' implementation and orchestration of Cabri-use in mathematics teaching.	G	U
92	Teachers in the Digital Network Society: Visions and Realities. A study of teachers' experiences with the use of ICT in teaching and learning.	G	U
93	Teachers' Priorities and Beliefs. A Venture into Beliefs, Methodologies, and Insights.	BG	U

Nr	Avhandling	Om- råde	Akti- vit
94	The association between adolexcent experiences in physical activity and leisure time physical activity in adulthood: a ten year longitudinal study.	GV	U
95	The Religious Dimension of Intercultural Education. Contributions to a Contextual Understanding.	G	U
96	Tilrettelegging for læreres deltakelse i helsefremmende arbeid. En kvalitativ og kvantitativ analyse av sammenhengen mellom organisatoriske forhold og læreres deltakelse i utvikling og implementering av Europeisk Nettverk av Helsefremmende Skoler i Norge.	GV	Ø
97	To see the visually controlled: Seeing-drawing in formal and informal contexts. A qualitative comparative case study of teaching and learning drawing processes from Vega in Northern Norway.	G	U
98	Unveiling teachers' reasons for choosing practical activities in mathematics teaching.	G	U
99	Utdanning, ulikhet og klasse. En analyse av forhold som påvirker arbeidet i skolen og samarbeidet mellom lærer og elev.	G	A
100	Verktøy, symbol og mote. En studie av innføring av Learning Management System (LMS) i Statoil.	L	ØU
101	Vi snakker liksom bare, men gjør ikke noe med det - Forpliktende forskende samarbeid i skoleutvikling.	GV	PØ
102	Vurdering av leseprestasjoner. Grunnleggende forutsetninger for måling av leseferdigheter.	G	P
103	Å lære å kommunisere i det moderne klasserommet. En kvalitativ studie av interaksjonsformer på ungdomstrinnet.	G	U
104	Å vokse opp med funksjonshemming i skole og blant jevnaldrene. En studie av opplæringstilbud og deltakelse blant barn med nedsatt funksjonsevne.	G	U
105	Undervisning i lesestrategier og utvikling av lesemotivasjon på ungdomstrinnet. En klasseromsstudie av fire norsklæreres arbeid med forklarende tekst.	G	U
106	Den kulturelle skulesekken. Narratives and Myths of Educational Practice in DKS projects within the Subject Art and Crafts.	G	U
107	Learning and ICT in Science Education.	G	U
108	Prediction of early development in reading and spelling.	BG	U
109	Den sosiale konstruksjonen av rektorposisjonen i grunnskolen. En kassstudie av relasjonen mellom rektorer og lærere i tre norske grunnskoler.	GL	Ø
110	Interaksjon mellom lærere og elever i spesialundervisning. En studie av kvalitet av mediert undervisning.	G	U
111	Førskolebarn som blir avvist og ignorert av andre barn i lek. En eksplorerende intervjuingsstudie.	B	U
112	School Governing in Transition? Perspectives, Purposes and Perceptions of Evaluation Policy.	G	PØ
113	Undring og ubehag - et blick på effekten av veiledning i spesialpedagogisk praksis.	Alle	U
114	Demokratisk medborgerskap i norsk skole? En kritisk analyse.	G	P
115	Managing Organizational Change in Institutional Upheaval: Bosnia-Herzegovia's Higher Education in Transition.	H	PØ
116	Det interkulturelle ungdomsmøtet som læringsarena. En etnografisk studie av læring mellom formelle og uformelle kontekster.	V	U

Nr	Avhandling	Om- råde	Akti- vitet
117	Demands, designs and decisions about evaluation. On the evaluation of postgraduate programmes for school leadership development in Norway and England.	L	Ø
118	Barns læring av analogier og kombinatoriske resonnement. En longitudinell studie i samspill i smågrupper.	BG	U
119	Skole-nasjon-religion. En studie av konstruksjonen av kollektiv identitet og annenhet i den politiske debatten om religions- og livssynsundervisning i den norske grunnskolen på 1990-tallet.	G	U

Kilde: Institusjonene som har tildelt doktorgraden

Tabell V.2 Oversikt over doktorgrader avlagt av utdanningsforskere i 2008, 2009, 2010 og våren 2011 etter fakultet/lærested og hvorvidt doktorgraden er klassifisert som utdanningsforskning.

	Ja	Usikker	Nei
Universitetet i Bergen			
Humanistisk fakultet	1		3
Medisinsk-odontologisk fakultet			1
Psykologisk fakultet	15		
Samfunnsvitenskapelig fakultet	1		
Universitetet i Oslo			
Humanistisk fakultet	2	1	1
Matematisk-naturvitenskapelig fakultet	1		4
Medisinsk fakultet			1
Samfunnsvitenskapelig fakultet	3	1	5
Teologisk fakultet	1		
Utdanningsvitenskapelig fakultet	28	1	1
Universitetet i Tromsø			
Helsevitenskapelig fakultet (inkl. medisinsk fakultet)	1		1
Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning	17		
NTNU			
Historisk-filosofisk fakultet	3		2
Medisinsk fakultet			1
Fakultet for informasjonsvitenskap, matematikk og elektronikk			1
Fakultet for naturvitenskap og teknologi	1		2
Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse	16	1	11
Universitetet i Stavanger			
Humanistisk fakultet	8	1	
Samfunnsvitenskapelig fakultet			3
Universitetet i Agder			
Fakultet for humaniora og pedagogikk	1		3
Fakultet for teknologi og realfag	6	1	
Andre læresteder			
UMB			2
Arkitektur og designhøgskolen i Oslo	3		
Handelshøyskolen BI	3		
Det teologiske menighetsfakultet	1		1
Norges idrettshøgskole	3	1	
Norges musikkhøgskole	1		1
Høgskolen i Bergen	1		
Høgskolen i Oslo	2	1	
Totalt	119	8	44

Kilde: NIFU

Tabelloversikt

Tabell 1 Doktorgrader avlagt av utdanningsforskere i perioden 2008 til våren 2011 etter lærested og hvorvidt avhandlingen er definert som utdanningsforskning eller ikke.	11
Tabell 2 Forholdet mellom arbeidssted i 2009 og sted for avlagt doktorgrad for doktorander innenfor utdanningsforskning som disputerte i perioden 2008 til våren 2011.	17

Figuroversikt

Figur 1 Oversikt over institusjoner hvor det er avlagt doktorgrader innenfor utdanningsforskning i perioden 2008 til våren 2011. N=119	12
Figur 2 Oversikt over doktorgrader innenfor utdanningsforskning i perioden 2008 til våren 2011 etter forskningsområde. Prosent	14
Figur 3 Oversikt over doktorgrader innenfor utdanningsforskning i perioden 2008 til våren 2011 etter forskningsaktivitet. Prosent.	15
Figur 4 Forholdet mellom forskningsområde og forskningsaktivitet for doktorgradsavhandlinger innenfor utdanningsforskning i perioden 2008 til våren 2011. Prosent. Antall avhandlinger klassifisert innenfor hvert forskningsområde er oppgitt i parentes.	16
Figur 5 Utdanningsforskere som disputerte i perioden 2008 til våren 2011 etter stilling i 2009 og år for disputas.	18
Figur 6 Utdanningsbakgrunn for utdanningsforskere som disputerte i perioden 2008 til våren 2011. Prosent.	19
Figur 7 Utdanningsforskere som har avlagt doktorgrad i perioden 2008 til 2011 etter år for avlagt doktorgrad og kjønn.	20
Figur 8 Doktorgrader innenfor utdanningsforskning i perioden 2008 til våren 2011 etter kjønn og forskningsområde. Prosent.	21
Figur 9 Doktorander innenfor utdanningsforskning som disputerte i perioden 2008 til våren 2011 etter kjønn og aldersgruppe.	22

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no